

HUISONDERZOEK GROTE KERKSTRAAT 47-59

INLEIDING

Dit verslag van een onderzoek naar Grote Kerkstraat 47-59 geeft een samenvatting van alle relevante archivalia voor de bouwhistorie daarvan en een daarop gebaseerd overzicht van de (bouw)geschiedenis van elk individueel pand. Deze twee onderdelen worden voorafgegaan door een korte beschrijving van de voorgeschiedenis van het bouwblok waar deze gebouwen deel van uitmaken.

Het onderzoek heeft zich goeddeels moeten beperken tot de periode vóór de twintigste eeuw, weliswaar bleken de Stichting het Sint Anthony Gasthuis en het Historisch Centrum Leeuwarden in het bezit van recente eigendomsbewijzen, maar retroacta ontbreken vrijwel. Een aantal daarvan is bovendien nog niet-openbaar. In overleg met dhr. Van Seijen van Adema Architecten is ervan afgezien deze bij het kadaster of de hypotheekbewaarder op te vragen: kosten noch moeite zouden opwegen tegen de verwachte informatiewaarde.

Het onderzoek heeft zich geconcentreerd op transportaktes, inschrijvingen in hypotheekregisters, eigendomsbewijzen en zeventiende- en achttiende-eeuwse belastingkohieren. Naspeuringen in boedelbeschrijvingen hebben helaas geen resultaten opgeleverd; in enkele gevallen was een - relatief oppervlakkig - genealogisch onderzoek noodzakelijk.

Hoewel de nummers 47 en 57 formeel niet tot de onderzoeksopdracht behoren, is een beschrijving daarvan wel opgenomen. In de praktijk is een onderzoek als dit niet goed mogelijk zonder daarin belendende percelen te betrekken.

In een aantal gevallen is niet duidelijk geworden wanneer en hoe een pand van eigenaar veranderde en wie daarbij betrokken waren; omdat dit uit de samenvattingen van de akten e.d. al blijkt, is zulks niet steeds expliciet vermeld.

Omdat dit rapport een praktische functie vervult, is het notenapparaat beperkt gehouden.

Een belangrijk bijproduct van dit onderzoek was de lokalisering van de, waarschijnlijk tweede, Leeuwarder Latijnse school. Aardig was tevens de ontdekking dat Frederik Stoett, die een uiterst belangrijke rol vervulde bij de realisatie van zowel het *Oud* als het *Nieuw Sint Anthoon*, huizen bezat tussen beide in en dat zijn zoon in een daarvan heeft gewoond. Ook de bekende Leeuwarder schilder Rienk Jelgerhuis blijkt een woning en atelier in dit bouwblok te hebben gehad.

Tenslotte.

Dit onderzoek en rapport is onder enige tijdsdruk tot stand gekomen. De meeste aandacht is daarom uitgegaan naar het archiefwerk, de formulering van de resultaten daarvan kan wel eens geleden hebben onder voldoende distantie.

Leeuwarden, 25 februari 2013.
Henk Oly

VOORGESCHIEDENIS

Het bouwblok dat begrensd wordt door de Grote Kerkstraat, de Wijde Gasthuissteeg, het Perkswaltje en de Pijlsteeg, ligt op de noordwestflank van de Nijehoveterp. Vermoedelijk kende deze terp in de vroege middeleeuwen een indeling in min of meer rechthoekige blokken, genoemde straten waren waarschijnlijk oorspronkelijk perceelgrenzen. In de late middeleeuwen werden op deze blokken huiserven uitgegeven.

Het hier besproken bouwblok grenst aan twee straten die zeker vanaf het begin van het tweede millennium een belangrijke verkeersfunctie in de nederzetting vervulden. De Pijlsteeg vormde een onderdeel van de noord-zuidroute die de Wirdumerdijk met de landweg naar noordelijk Friesland – het huidige Jelsumerbinnenpad – verbond, terwijl de Grote Kerkstraat de terpen aan weerszijden van de Ee aansloot op Oldehove waar de belangrijkste parochiekerk stond, de Sint-Vitus.

Het blok moet al vroeg stedelijke bebouwing hebben gekend, want het kwam binnen de eerste stadsgracht, die rond 1300 al bestond, liggen. Die gracht liep noordelijk van het Perkswaltje en maakte westelijk van de Wijde Gasthuissteeg een haakse bocht in zuidelijke richting (de huidige Sint Anthonystraat). Waar de Pijlsteeg uitkwam op de stadsgracht wordt een poort vermoed.

Na de aanleg van de tweede stadsgracht aan het eind van de zestiende eeuw verloor de Pijlsteeg haar verkeersfunctie. De landweg van en naar noordelijk Friesland kreeg via de Hoeksterpoort een aansluiting op de Voorstreek. Na de incorporatie van Hoek in het stedelijk rechtsgebied had het economisch centrum van de stad zich van de Hoogstraten verplaatst naar de Brol en Voorstreek. De oude stadsgracht noordelijk van het Perkswaltje speelde vanaf dat moment enkel een rol als verkeersader van secundair belang. Vanaf dat moment zal de bebouwing in deze omgeving zich vooral op de Grote Kerkstraat georiënteerd hebben. Dat die als een van eerste Leeuwarden wegen de kwalificatie "straat", (d.w.z. verharde weg) kreeg, wijst indirect op het belang ervan.

Op de eerste min of meer volledige kaart van Leeuwarden, die van Jacob van Deventer uit c. 1560, geeft een sterk geschematiseerde weergave van de stad, individuele huizen zijn niet te herkennen. De Wijde Gasthuissteeg, de Nauwe Gasthuissteeg iets oostelijk daarvan en een steeg noordelijk van en evenwijdig aan de Grote Kerkstraat zijn echter wel afgebeeld. (Die laatste, inmiddels verdwenen, steeg zou later Cromme Ellebooghsteeg, Poolsteeg en Tipelsteeg genoemd worden.) Deze stegen maakten een geconcentreerde bebouwing van het gebied mogelijk en wijzen op een planmatige herinrichting van de middeleeuwse blokvormige kavel.

Op de bekende vogelvluchtkaart (eigenlijk een axonometrische projectie) waarvoor landmeter Johannes Sems in 1600 de opmetingen deed en die door Pieter Bast werd gegraveerd, zijn de beide Gasthuisstegen eveneens terug te vinden. Daar is de oostelijke gevelwand van de Wijde Gasthuissteeg aaneengesloten weergegeven, de bebouwing zuidelijk van het Perkswaltje lijkt op de Kromme Elleboogsteeg georiënteerd.

Getuige deze kaart stond de belangrijkste bebouwing haaks op de Grote Kerkstraat, aan het Perkswaltje lagen kleinere panden. Langs de Pijlsteeg en beide Gasthuisstegen is evenwijdig aan de straat lagere bebouwing getekend onder doorlopende kappen.

De oudste beschrijvingen van de diverse panden aan de verschillende straten bevestigen het door Sems en Bast geschetste beeld.

Op hun kaart staan tussen de Wijde Gasthuissteeg en de Pijlsteeg zes huizen afgebeeld, een niet bebouwd perceel ter plaatse van het huidige nummer 49, een poort tussen het derde en vierde pand vanaf de Wijde Gasthuissteeg en de Nauwe Gasthuissteeg tussen het vierde en vijfde gebouw. De onbebouwde kavel is van de straat afgesloten door een schutting of muur en heeft geen eigen toegang vanaf de Grote Kerkstraat. Dit perceel heeft een gerende vorm: de voorkant is smaller dan de achterkant. Oostelijk daarvan staat een gebouw dat ongeveer twee keer zo diep is als de andere panden aan de Grote Kerkstraat, het heeft geen ingang aan de straat maar aan de oostzijde loopt een steeg die met een poort van de straat is afgescheiden. Kennelijk bevond de ingang zich aan de lange oostzijde, een situatie die ook bij andere panden aan de Grote Kerkstraat voorkwam en die een efficiënt gebruik van een diep pand mogelijk maakt door de verkeersruimte te minimaliseren. Vermoedelijk was dit in de late middeleeuwen het belangrijkste gebouw van het blok en het is waarschijnlijk dat bij de inrichting van het gebied van dit bouwwerk is uitgegaan. De kavel westelijk ervan zal onbebouwd gebleven zijn omdat het diepe pand ook ramen in de westgevel had; de steeg met toegang aan de oostzijde maakte ramen aan die kant mogelijk.

Al voor het midden van de zestiende eeuw wordt de locatie van huizen in de directe omgeving aangeduid als "bij de grote school", "achter de grote school" en dergelijke. In 1601 wordt bijvoorbeeld als naastligger ten westen van nummer 55 opgegeven: "die grote schoole aldaer benevens den inganck vandien". Vanaf 1628 raakten benamingen als "bij de oude school" en "achter de oude school" in zwang: de Latijnse school had in 1624 een nieuw onderkomen op de hoek van de Bagijnestraat en Bollemanssteeg gekregen. Op grond van archiefstukken mag worden

aangenomen dat enige jaren later ter plaatse van het gebouw en het open terrein westelijk ervan nieuwe huizen zijn gebouwd. Bij welk pand de steeg ten oosten van het schoolgebouw is getrokken, kon niet uit archiefstukken worden afgeleid.

PANDSGEWIJZE RAPPORTAGE ARCHIEFONDERZOEK

Grote Kerkstraat 47 (G 142; C176)¹

Dit pand is in 1572 voor het eerst vermeld. Zes jaar later wordt aangegeven dat "daer Schaegen uijthangt", waarschijnlijk een uithangbord. Een relatie van een inwoner met het West-Friese Schagen kon niet worden aangetoond. In 1585 wordt dr. Jan (van) Loo als eigenaar genoemd, hij verhuurt het dan aan de kistenmaker² Ariaen Thomasz. Deze woont er nog steeds als Van Loo het een jaar later verkoopt. In die transportakte uit 1586 – de eerste die op het pand zelf betrekking heeft – wordt het omschreven als "seecker huijsinge mette leedige plaetse, putte ende schuijre tsampt het bleekfelt ende den vrijen wtganck achter nae't water [...] belast met 18 stuivers jaerlix grontpacht het bleekfelt, doch de huijsinge, plaetse ende schuijre vrij van grontpacht". Dat enkel het "bleekfelt" belast is met 18 st. jaarlijkse grondpacht doet vermoeden dat dit in oorsprong een afzonderlijke kavel was. Met de "wtganck achter nae't water" zal de Kromme Elleboogsteeg bedoeld zijn. Deze omschrijving correspondeert met de weergave van het pand en het erf op de kaart van Sems (1600-1603); het staat dan aan de oostkant nog vrij.

Als het huis in 1610 in andere handen overgaat, komt de beschrijving ervan vrijwel woordelijk overeen met de transportakte van 1585. De prijs is echter meer dan verdubbeld: van 616 naar 1260 gulden. Aangenomen moet worden dat het pand in de tussenliggende periode sterk verbeterd, zo niet (deels?) vernieuwd is.

Vervolgens doen zich enkele sterke fluctuaties in de prijs voor die niet verklaard konden worden:

1617	1313	gulden
1624	980	gulden
1630	1484	gulden
1637	1190	gulden

Tussen 1637 en 1661 is het huis in het bezit gekomen van Joachim Lamberti, secretaris van de stad Leeuwarden. Vermoedelijk heeft hij het verbouwd, want de verkoopprijs is in het laatste jaar bijna het dubbele van de aankoopprijs in het eerstgenoemde.

Een transportakte uit 1717 geeft een tamelijk uitgebreide beschrijving. Het huis, dat een vrije uitgang heeft aan de achterzijde, "is voorsien met een fraij voorhuijs, een schoone voorkamer met sijn behangsel hetgeene voor de helfft bij dese halve huijsinge mede hoort en daarmede ook wort verkoght, een roijale middelkamer met twee kleerkasten, een aghterkamer in de thuijn uijtsiende met een tinkast en solder daarboven, een keucken over de plaats met een provisiekamer, put en back en hovinge; een voor- en een aghterbovenkamer, een solder over de gehele huijsinge ; met een mandelige muijr aan de middelkamer ten westen". Opvallend is de aanwezigheid van een "behangsel": de eigenaar is kamerbehangser.

Uit een tien jaar jongere akte blijkt dat het bovenhuis al "jaaren herwaarts" afzonderlijk verhuurd wordt.

Gedurende vrijwel de hele 18^e eeuw vererft het huis in de geparenteerde families Oosterman, Ta(e)lman en Idema. Transportaktes die licht kunnen werpen op eventuele verbouwingen, ontbreken daarom. Uit belastingregisters blijkt echter dat de huurwaarde tussen 1737 en 1740 stijgt van 115 naar 160 gulden, terwijl die van vrijwel alle panden in de directe omgeving nagenoeg gelijk blijft. Waarschijnlijk is woningverbetering de oorzaak. Uit die belastingregisters blijkt ook dat de eigenaren het meestal niet zelf bewonen. (Tussen 1740 en 1795 varieert de huurwaarde tussen 190 en 120 gulden, vermoedelijk heeft dit te maken met het al dan niet verhuurd zijn van de bovenwoning.)

Aan het eind van de achttiende eeuw wordt de tuin achter het huis daarvan afgesplitst.

In 1839 blijkt de tussenkamer op de begane grond verdwenen. Het huis wordt dan als volgt omschreven: "een voorhuis met een schuifraam aan de straat, een behangen voorkamer met een haardsteed en leggende plaat, een bedsteed, twee kasten, kleine kastjes en twee schuiframen aan de straat. een gang met kast. Een behangen achterkamer met twee schuiframen aan de plaats, een bedsteed en twee kasten. Een behangen bovenvoorkamer met drie schuiframen aan de straat, een haardsteed met leggende plaat, twee bedsteden, twee dubbele en een enkele kast. Een portaal met bergplaats voor hout. Een behangen bovenachterkamer met twee schuiframen aan de plaats, een bedsteed en twee kasten, een haardsteed met leggende plaat. Een zolder over beide kamers. Op het einde van de benedengang, een groote keuken met twee schuiframen aan de plaats. Een putwaterspomp met twee koperen kranen en watersteen, een haardsteed en fournois. Boven de

¹ Achter het huidige huisnummer, identiek aan dat van de wijkkaart 1876, is steeds de wijkletter en het wijknummer zoals dat sinds 1804 gebruikt werd vermeld en de kadastrale aanduiding in 1832.

² Schrijnwerker.

keuken een turfzolder. Een plaats met regenwatersbak. Een privé en een bleek." Ook nu is de bovenwoning afzonderlijk verhuurd.

Deze omschrijving en die uit 1717 corresponderen met de kadastrale kaart van 1832.

Grote Kerkstraat 47 wordt in 1839 verkocht samen met een belendend gebouw aan de Wijde Gasthuissteeg. Het huis wordt gekocht door de architect Frederik Stoett, maar er zijn geen aanwijzingen dat deze er zelf is gaan wonen.

Als Stoett het in 1887 weer verkoopt, blijkt de bovenwoning nog steeds afzonderlijk verhuurd te worden. Koper is Gerhardus Fredericus Schermer. Diens zoon Klaas Schermer opent er blijkens een advertentie in de Leeuwarder Courant van 29-09-1898 "een naar de eischen des tijds ingerichte vleeschouwerij". Oud-slager Klaas Schermer verkoopt de "winkelhuizinge met slachtplaats" op 01-03-1937 aan Stichting Het Sint Anthony Gasthuis. In 1948 wordt het huis opnieuw in twee gedeelten bewoond.

Grote Kerkstraat 49 (G 141, C 175)

De kavel ter plaatse van het huidige Grote Kerkstraat 49 is pas in het derde decennium van de zeventiende eeuw bebouwd geraakt. In 1587 wordt als oostelijke belender van nummer 47 "de ledige plaetse van de groote schole" vermeld en in latere aktes 'de grote school' zelf.³ Bij Sems is ter plaatse een onbebouwd erf afgebeeld. In 1624 is nog steeds sprake van "de groote schole" als naastligger ten oosten van nummer 47, in 1630 is daar echter sprake van "Epe kistemaker⁴ nieuwe gemaecte huijsinge". Het huis zal dus kort na het ingebruiknemen van een nieuwe Latijnse school op de hoek van de Bagijnestraat en Bollemanssteeg in 1624⁵ gerealiseerd zijn. Enige decennia later blijkt het patroniem van deze Epe Johannes te zijn terwijl in 1661 zijn zoon Gerrit Epes eigenaar is. Het duurt echter tot 1766 voor het huis in de transportregisters verschijnt. Via een dochter van Gerrit Epes vererft het in de familie Croock die het tot het laatstgenoemde jaar verhuurt. De huurwaarde ligt tot dat jaar steeds op 75 à 80 gulden. Als het huis in 1766 verkocht wordt, omvat het "een voorhuis, een voircamer voorsien met een schoorsteen, bedsteed en een kast; een gang; een kelder; een agterkamer voorsien met een schoorsteen twee bedsteden en een kast; een keuken voorsien met een schoorsteen, boven de keuken een solder; een plaats daarop een potbank, regenwatersbak en secreet. Een tuintie. Hebbende dese een vrije opslag van turf over de grond van de huizinge ten oosten. Wijders in de gang een trap na boven gaande, aldaar een portaal voorsien met een kasje en een turfhok. Een bovencamer, voorsien met een schoorsteen, bedsteed en kast. Een bovenagterkamer voorsien met een schoorsteen en een kasje, wijders een kleerzouder waarop een bedsteed en een turffzouder." Gezien de koopprijs 987 gulden was het toen een bescheiden middenstandswoning. Ook voor de koper in 1766 dient Grote Kerkstraat 49 als beleggingsobject, toch moet hij verbeteringen aangebracht hebben, want de huurwaarde stijgt naar 92 à 95 gulden. Als de toenmalige huurders in 1791 het pand, dat enkel omschreven wordt als "huizinge c.a." verwerven voor 1150 gulden, blijven ze er echter zelf wonen. Een opvallende erfdienstbaarheid is dat de kopers gerechtigd zijn turf op te slaan op de grond van nr. 51. Ook de nieuwe eigenaar investeert kennelijk in het gebouw want als deze het in 1805 laat veilen is de opbrengst ruim het dubbele van de aankoopprijs: 2445 gulden.

In 1821 komt het huis opnieuw op de markt, de waarde is nu gedaald tot fl 1431 en deze daalt verder tot fl 1200 in 1840. In dat jaar wordt het door meerdere gezinnen bewoond. In 1856 komt Grote Kerkstraat 49 voor het eerst in het bezit van het Sint Anthony Gasthuis. Gezien de prijs van fl 2500 is er opnieuw geld in het huis gestoken. Als het Sint Anthony Gasthuis het pand in 1880 weer van de hand doet, scheidt het een deel ervan af namelijk: "de achter de huizinge aanwezige turfbergplaats en het ten zuiden daarvan gelegen gedeelte der vroegere steeg, scheidende het erf van het verkochte zich ten noorden af bij de steeg".

Met uitzondering van een uit 1909 geven jongere transportaktes geen inzicht in bouwkundige veranderingen. Daarin wordt vermeld: " Bij de verwerving door verkoper en de naastligger ten oosten in 1902 is overeengekomen dat, "naar aanleiding van het feit dat door den eigenaar van het bij dezen geveilde, de eigen muur van den naastleger gebruikt was alsof het een massale scheidsmuur ware, dat de eigenaar van het in dezen geveilde in zijn achterhuis geen pakhuis of danszaal zou vestigen, dat hij den muur van dezen naastleger voor een gedeelte zou onderhouden en in geval van gebrek of instorten zou herstellen, alsmede de schade zou hoeden, die te dier oorzaak zou kunnen ontstaan en dat hij geene werken zou wegnemen waardoor die muur meer zoude worden bezwaard enzoovoort".

³ Zie over 'de grote school' de inleiding.

⁴ Schrijnwerker.

⁵ Zie Eekhoff, *Geschiedkundige beschrijving II*, 33-34.

In 1916 wordt het Sint Anthony Gasthuis voor fl 9000.00 opnieuw eigenaar van de "heerenhuizinge met erf en tuin cum annexis" Grote Kerkstraat 49. Kennelijk heeft de vorige eigenaar wel belangrijke veranderingen c.q. verbeteringen laten aanbrengen, want hij verwierf het zeven jaar eerder voor minder dan de helft: fl 3790,00

Grote Kerkstraat 51 (G 140; C 174)

Dit huis verrees op de plaats van een gebouw dat tot c. 1624 dienst deed als Latijnse school, "de groote schoole". Lokatie-aanduidingen als "achter de groote schoole" komen vanaf 1572 in de directe omgeving voor.

Mogelijk verwijst een charter van een jaar eerder naar dezelfde plaats.

Grote Kerkstraat 51 verschijnt pas in de archieven als in 1694 Meinert Bennes⁶ als westelijke belender van nummer 53 wordt genoemd.⁷ Als bewoner wordt hij er in 1698 voor vier haardsteden aangeslagen. Een dergelijke aanslag wijst op een middenstandswoning.

Mogelijk vererft het huis van Meinert in de familie Siersma, want – verplichte - proclamaties van een voorgenomen en consent op een verkoop door Meinert ontbreken. In 1706 wordt de ene helft decretaal verkocht ten voordele van de kinderen van Catharina Siersma en in 1714 de andere helft ten behoeve van die van Jarich Siersma. De koffiehuishouder Gosse Sipma wordt eigenaar van het geheel voor 1036 gulden.

Bij beide verkopen wordt het huis opgeschreven als: "seeckere heerlicke halve huijsinge c.a. staande ende gelegen in de Grote Kerckstraet [...] waarvan Jarich Siersma de wederhelfte toebehoort, voorsien in 't geheel met een fraij voorhuijs, een zijdkamertie met een bedsteed en spijskamer sampt heerdsteed om te vuijren. Een grote achterkamer aen de plaets met twee bedsteden en een spijskamer met een kelder daeronder; een keucken aen de plaets met een turfsolder; een grote bovenkamer met twee bedsteden en een spijskamer sampt solderingen; een plaets met een back ende een mande secreet, mitsgaders een thuijntie achter de voorschreven huisinge beplant met enige vruchtboomties, wijnstocken en bloemen. Hebbende [...] een mande muijr tusschen dese huijsinge ende de huijsinge van dr. Gerardus Crook nomine uxoris⁸ en een mande loden gote daarop leggende. [...] Hebbende voorts van achteren aan het water een vrije opslag van turff ende holdt".

Met de kwalificatie: "heerlicke halve huijsinge" is de motivering voor de verkoop in 1714 in strijd: "dewijls voorschreven huijsinge seer oud en bouwvalligh was". Het huis kan op dat moment niet ouder dan 90 jaar zijn geweest.

Via een dochter van Sipma vererft het huis vervolgens op de familie Hiemstra, ook deze verhuurt het. De huurwaarde ligt steeds rond de 100 gulden per jaar met een onverklaarde uitschieter naar beneden voor het jaar 1749, wanneer eenmalig als huurwaarde van 72 gulden is vermeld.

In 1772 blijkt Henricus Duivenstein, secretaris van de stad Leeuwarden eigenaar. Hoe hij het verwierf is onduidelijk. Als zijn erfgenamen het in 1780 verkopen bestaat het uit: "een voorkamer met een schoorsteen, in den gang een bierkelder, een agterkamer met schoorsteen, bedsteed, kleerkast en hoekbuffet, een portaal met een regenwatersbak, een keuken met schoorsteen, fornuis, turfoker en tinkas. Boven een voorkamer met een schoorsteen, bedsteden en kleerkast waaragter een solder. Voorts een solder over 't gehele huis. Wijders een tuin, plaats en secreet en een uitgang en vrije opslag in de steeg". De muur met de belender ten oosten is mandelig.⁹

Het perceel is vrij van grondpacht. De koopprijs bedraagt 1820 gulden. Uit het verschil in beschrijving met de vorige transportakte en de stijging van de koopprijs blijkt dat het pand tussen 1714 en 1780 tamelijk ingrijpend is verbouwd. Wanneer dit is gebeurd, is onduidelijk. Het jaar 1749 komt in aanmerking: gezien de bovengenoemde lage huurwaarde is het toen wellicht slechts een deel van het jaar verhuurd geweest, maar ook kan het gezien de vermelding in 1714 dat de "huijsinge seer oud en bouwvalligh was" al veel eerder geweest zijn.

Een schoondochter van de koper in 1780 verkoopt bijna een eeuw later (in 1864) niet alleen Grote Kerkstraat 51, een "winkelhuizinge en erf met plaats en tuin", maar ook een "pakhuis en eene woning met derzelven erven en grond" (G 218 en 219, C 180 en 181). Deze panden staan achter nr. 53 tussen de Dichte Gasthuissteeg en de Tipelsteeg. Er is sprake van erfdiensbaarheden m.b.t. het perceel ten westen (nr. 49) die blijken uit een onderhandse akte d.d. 14-04-1841.¹⁰

⁶ De notaris Meinert Bennes noemde zich ook wel Meinard Bennema.

⁷ Dat dit gebouw van de Latijnse school niet in de transportregisters voorkomt, maakt het vrijwel zeker dat het in bezit van de stad was. (Het stadsbestuur hoefde bij overdrachten van onroerende goederen de voor inwoners verplichte juridische procedures niet te doorlopen.) Helaas is de financiële verantwoording van de stadsrentmeester pas vanaf 1702 beschikbaar.

⁸ Deze *uxoris* is Foeckie Gerrits (Nijhoff) een dochter van Gerrit Epes, waarschijnlijk de stichter van nr. 49. Het gaat hier dus om een mandelige westmuur.

⁹ N.B. Hier wordt de oostmuur als mandelig vermeld. Vergelijk de vorige noot.

¹⁰ Deze is niet teruggevonden in de archieven van het HCL en Tresoar.

Grote Kerkstraat 53 (G 139; C 173)

Vanaf 1581 wordt ter plaatse van het huidige 53 de Latijnse school vermeld, de laatste maal in 1602: " die grote schoole [...] benevens den inganck vandien".

In 1649 blijkt olieslager Douwe Watses de westelijke belender van nummer 55. Deze verkoopt op 16 augustus 1652 met zijn vrouw Trijncke Claesdr. aan oud-burgemeester Harmen Harckes hun "huisinge, keucken, hovinge met de gronden derselver" in de Grote Kerkstraatstraat. Het verkochte huis heeft "aen beide sijden een mande wande¹¹ ende vrije oijsdruppe". Via een dochter van Harmen Harckes vererft het huis in de families Elgersma en Tadema. Twee leden van eerstgenoemde familie verkopen verkopen in 1694 resp. 1696 hun aandeel aan Cornelis Dirks Tadema en zijn vrouw Wijtske Harmens. Het huis wordt omschreven als: "bestaande [...] in diverse vertrecken soo onder als boven, lange galderije en achterkeucken [...] hebbende rondom eijgen muijren doch de stakkettinge ten westen met de naestleger gemeen." De waarde van het huis als geheel ligt dan rond de 1000 gulden. Het huis is verhuurd aan "mons. Grango". Een "mons. Grandse" wordt in 1698 voor het schoorsteengeld aangeslagen voor vier haarden; de weduwe van Carel Gransche huurt het huis in 1721 nog voor 79 gulden per jaar. Mogelijk laat Tadema tussen 1721 en 1725 verbeteringen aan het pand uitvoeren want de huurwaarde stijgt naar 100 gulden. Tussen 1725 en 1730 komt het pand op enigerlei wijze in het bezit van Johannes Huidecoper die het eveneens verhuurt. Tot 1749 blijft de huurwaarde steeds 100 gulden, maar deze daalt daarna tot 90 tussen 1749 en 1765 om vervolgens verder te dalen naar 70 gulden in 1765 en 65 in 1785. Inmiddels, in 1760, zijn de "konstschilder" Rienk Jelgerhuis en zijn vrouw Wikje Jelgerhuis voor 1500 gulden eigenaar van Grote Kerkstraat 53 geworden. Het "huis c.a. met tuintie, beneffens een camer en bleekveld daarachter in de Gasthuissteeg" wordt bewoond door de voorzanger Penterman. Er lijkt een discrepantie te bestaan tussen de koopprijs en de huurwaarde. Rienk Jelgerhuis verwerft ook een pand dat aan de Nauwe Gasthuissteeg grenst ten noordoosten van het zijne. In 1772 verkoopt hij zijn huis in de Grote Kerkstraat waar hij dan zelf woont voor 1904 gulden aan de "mr. horlogiemaker" Hans Caspers en zijn vrouw Aafke Gerbens. "Hebbende 't werkhuis agter dese huizinge twee groote deuren uitgaande in de Wijde Gasthuissteeg, zijnde mede nog in de gallerije een deur en uitgang in de Wijde Gasthuissteeg¹² [...] zullen de koopers de glasen deur in 't werkhuis moeten digtmetselen."

Het huis vererft circa 1790 op Bouwe Spoelstra en zijn vrouw Hijlkje Hanses, dochter van Hans Caspers. Hun erven doen in 1822 een aantal panden over aan Jan Kuipers, mr. bakker en Aafkes Bouwes Spoelstra zijn vrouw voorzover die nog niet in het bezit waren van Aafke.

Het complex omvat nummer 53 met plaats en werkhuis, een woning daarachter die thans als heidehok¹³ gebruikt wordt en een woning G 210¹⁴. De koopprijs bedraagt fl 2117,00. Bakker Jan (Ruurds) Kuiper wordt nog in 1864 als eigenaar genoemd, blijkens het register bij de kadastrale minuut bezit hij ook een voormalige kamer achter nummer 55.

Op 12 mei 2010 verkopen de bestuurders van de Stichting Beheer Aandelen Sauna Leeuwarden aan de Stichting het Sint Anthony Gasthuis twee bedrijfspanden met ondergrond, erf en verder alle aan- en bij behoren te Leeuwarden, plaatselijk bekend Grote Kerkstraat 53, 55, 55a en 55b, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden sectie C nummers 1677, 1678 en 1172.

¹¹ Waarschijnlijk wordt hier met "wande" *schutting(en)* bedoeld.

¹² Hier moet de *Nauwe* Gasthuissteeg bedoeld zijn, op de kadastrale minuut van 1832 heeft het achterhuis van nr. 53 een verbinding met een gebouwtje dat aan die steeg grenst. Een verbinding met de *Wijde* Gasthuissteeg is vrijwel onmogelijk.

¹³ De functie van een 'heidehok' is niet duidelijk, het is niet zeker welk pand daarmee bedoeld wordt.

¹⁴ Op de wijkkaart van 1843 is G 210 niet aangegeven, dit nummer ontbreekt. Waarschijnlijk ging het om een pandje noordelijk van nr. 55 dat er daar op de kadastrale kaart van 1832 met een stippelijntje mee verbonden is.

Grote Kerkstraat nr. 55 (G 138; C 172)

Op 14 maart 1581 wordt voor de derde keer geproclameerd dat Tzijalinc Claesz. en zijn vrouw Gees met het echtpaar Davidt Planck en Janttien Laurensdr. een wandelkoop gesloten hebben. Eerstgenoemden verwerven een huis c.a. aan de Grote Kerkstraat in ruil voor twee kamers aan de Pijlsteeg en betalen 280 gulden toe. Het geheel is belast met 38 st. grondpacht, maar de kopers zullen 14 st. ontvangen uit de belendende kamers. De weduwe van hun zoon draagt het in 1649 over aan kleermaker Joost Egberts en zijn vrouw Bauckien Jaspersdr. Voor 1260 gulden kopen zij "seeckere mine huisinge met den loodse en achterplaets c.a.[...] streckende voor van de straet tot achter aen de gevel van sekere mine camer"

Christiaen Klasen, eigenaar en gebruiker, wordt in 1698 aangeslagen voor vier haardsteden, wat wijst op een middenstandswoning.

Opvallend is dat in de tweede helft van de zeventiende eeuw de waarde van het huis geleidelijk daalt van 1260 naar 882 gulden.

De eigendom en het gebruik van het huis in de achttiende eeuw zijn erg ondoorzichtig. In 1702 wordt Yde Beerns eigenaar. Vermoedelijk heeft hij het huis vervolgens min of meer gesplitst, want in de Reëlkohieren lijkt het lange tijd twee eigenaren en twee of drie huurders / bewoners te hebben. De namen van die eigenaren suggereren een familierelatie: naast Yde Beerns komen Bernardus Ydema, Lodewijk Ydema¹⁵ en Yde van der Steeg voor. De totale huurwaarde van de panden –soms met twee, dan weer met drie huurders - beweegt zich gedurende de gehele achttiende eeuw met geringe fluctuaties rond de 80 gulden. In combinatie met de relatief lage verkoopwaarde, lijkt het alsof de eigenaren naar een maximale opbrengst hebben gestreefd zonder veel in onderhoud c.q. verbetering te investeren. Helaas ontbreken vanaf 1702 gedurende meer dan anderhalve eeuw transportaktes, een waardeontwikkeling van het huis kan dus niet gegeven worden.

Tussen 1832 en 1868 vererft het huis via zijn vrouw op de "opzigter eerste klasse bij den waterstaat in de Provincie Friesland" Frederik Stoett. Zijn zoon Herman Rudolf Stoett woont er als deze het in 1886 koopt. Het omvat "een breede gang, voorkamer met twee ramen, schoorsteen en porte-brisée, een alcoof of slaapkamertje met deur aan den gang, raam, bedsteed en twee kasten; verder een flinke droge kelder, eene achterkamer met twee ramen, schoorsteen, twee bedsteden en drie kasten, voorts een keuken met raam, schoorsteen en bergplaats en bijkeuken waarin eene pomp met koperen kraan voor putwater, gootsteen en raam en deur aan de plaats hebbende vrije uitgang in de aangrenzende steeg, regenwatersbak en bleek. Over de plaats is eene loods tot berging van turf, waarin een privé. In de gang is de trap naar de bovenwoning alwaar een portaal alwaar een portaal met lichtschepping en twee kasten, een voorkamer met twee ramen, schoorsteen, met twee bedsteden. Het bovenlicht wordt voor de aanvaarding weder weggenomen evenals de losse kast; eene achterkamer met twee ramen, schoorsteen, twee bedsteden en drie kasten; nog een vertrekje met raam aan de steeg en gelegenheid tot stoken. Hooger is de zolder met raam en een afgeschoten kamertje met raam en bedsteed. Gezien de omschrijving wordt het nog steeds als afzonderlijke boven- en benedenwoning gebruikt. De koopsom, fl 3179,00, maakt het waarschijnlijk dat het is gerenoveerd.

Via o.m. de koopman Kuhlmann en de Stichting Beheer Aandelen Sauna Leeuwarden komt het gebouw in 2010 in het bezit van Stichting het Sint Anthony Gasthuis.

¹⁵ Naamdelen als *-(e)ma* of *-sma* zijn varianten van *-zoon*, c.q. *dochter*.

Grote Kerkstraat 57 (G 137; C 172) (C 156 deels)

N.B. Omdat dit pand buiten de eigenlijke opdracht valt, is de geschiedenis ervan alleen beschreven voor zover deze relevant is voor de andere gebouwen o.a het zgn. Lab. Cohen

Grote Kerkstraat 57 wordt voor het eerst in 1581 vermeld. In 1646 luidt de omschrijving ervan: "huijsinge en loodse, sampt plaets ende de camer achter ende aen voorschreven huijsinge". Veertig jaar later heeft het nog dezelfde omvang, maar is de beschrijving iets uitgebreider: "bestaende in een ruijm voorhuijs, zijdkamer, peijcamer, kelder, plaets, keucken, put, back, secreet, paerdestal, benefens noch een aparte camer staende achter de keucken." Gerrit Penterman breidt het huis uit met een pand aan de Pijlsteeg (het latere Pijlsteeg 9; zie bij Grote Kerkstraat 59): "een ruime stallinge en wagenhuis in de Pijlsteeg terzijden de huisinge." In 1720 is naast de stalling sprake van een "achterhuijsinge". Dit laatste zal de "aparte camer staende achter de keucken" uit 1686 zijn geweest en is waarschijnlijk de oorsprong van het 'laboratorium Cohen'. Deze ruimte wordt in 1842 uitgebreid omschreven: "Achter de plaats een kamer met twee ramen daarop uitzierende, vuurhaard met staende en liggende plaat en drie kasten, een bergplaats waar een privé". In 1938 wordt het latere *laboratorium Cohen* van het voorhuis gescheiden, Max Cohen verkrijgt het naar hem genoemde laboratorium op 19 oktober 1956. In 1993 verwerft het Sint Anthony Gasthuis dit laboratorium.

Grote Kerkstraat 59; ((G 136 (en Pijlsteeg 9 G 148a), C 155 (deels ook Grote Kerkstraat 57))

Hoewel de eigendoms geschiedenis van nummer 59 enkele hiaten vertoont, bleek het wel mogelijk de relatief complexe ontwikkeling van het gebouw in grote lijnen te reconstrueren. Het wordt voor het eerst vermeld in 1597 en blijft vervolgens tot 1668 in het bezit van de eigenaar in 1597 en diens erven. Het bouwwerk omvat het hoekpand en een kamerwoning daarachter, samen onder een dak, de zolder boven de kamerwoning behoort echter tot het hoekhuis. In 1687 komen beide delen in het bezit van Gerrit Penterman die al eigenaar is van Grote Kerkstraat 57. Penterman splitst hoekpand en kamer en verkoopt het eerste weer in 1690. Hoewel dat niet met zoveel woorden wordt gezegd, blijkt uit latere transporten dat de kamerwoning aan de Pijlsteeg vanaf de late zeventiende eeuw deel uitmaakt van Grote Kerkstraat 57. (Zie onder nr. 57. Deze situatie wordt nog op de kadastrale kaart van 1832 weergegeven.) Naar alle waarschijnlijkheid is de kamerwoning getransformeerd tot de "ruime stallinge en wagenhuis in de Pijlsteeg terzijden de huisinge" (d.w.z. nr. 57) waarvan in 1720 sprake is.

In het hoekpand heeft tussen 1711 en 1718 woningverbetering plaatsgevonden. In het laatste jaar is de koopsom namelijk ongeveer de helft hoger dan in het eerste. De meester-metselaar Jacob Pijlters IJsmā - verkoper in 1718 - zal daarvoor verantwoordelijk zijn geweest.

Een transportakte uit 1746 geeft een tamelijk uitgebreide beschrijving van de achttiende eeuwse situatie. Het hoekpand omvat: "een schoon voorhuis, daarin een net afgeschoten kamertie, een gang nae achteren waarin een watersteen, een roijaale agterkamer, voorsien met haardsteede bedsteede sampt porseleijn-, klee- en tinnekasten en een spijskamertie. Een kelder, daarin een haardstede, sampt put en bak. Een moiye bovenkamer voorsien met twee bedstedden en twee kasjes, een solderinge over de gehele huisinge."

Vrijwel de hele achttiende en de eerste decennia van de negentiende eeuw dient het huis als beleggingsobject.

In 1842 blijkt het pand dat op sectie C van de kadastrale kaart van 1832 het nummer 137 heeft in het bezit van de stad Leeuwarden. Deze verkoopt het in twee gedeelten: het hoofdgebouw Grote Kerkstraat 59 en een kleiner deel Pijlsteeg 9. (Op de wijkkaart van 1843 heeft dit laatste als aanduiding G 148a, uit de toevoeging van a blijkt dat het als zelfstandig object van na 1808 dateert, in 1878 krijgt het als aanduiding G 9.) Dit zal de *camer* zijn die Penterman zo'n anderhalve eeuw eerder aan nr. 57 toevoegde. Inmiddels is Pijlsteeg 9 van stalling en wagenhuis weer woonhuis geworden, want het omvat nu: "een gang ter weerszijden waarvan de beide vertrekken waaruit dit huis bestaat, zijnde ten zuiden eene kamer met twee schuiframen aan de straat, vuurhaard met staande en liggende platen, twee bedstedden en een kast; ten noorden eene kamer met een schuifraam aan de straat alsmede een bergplaats met een gemetzelde aardappelbak. Voorts losse trap naar boven alwaar eene zolder."

Tussen 1863 en 1920 doet het hoekpand dienst als schoolgebouw voor het Departement Leeuwarden van de protestantse vereniging onder de Zinspreuk "Christelijk Hulpbetoon" en Pijlsteeg 9 als woning, beide panden zijn onderling verbonden door een deuropening die in 1920 dichtgemaakt moet worden. Nadien wordt in het hoekpand een café uitgbaat,.

In 1933 wordt de Stichting Sint Anthony Gasthuis eigenaar van beide gebouwen.

PANDSGEWIJZE SAMENVATTING AKTES

Nr. 47; G 142; C 176

21-03-1572

HCL ORA 3562 (dd-1); f 27

Als eigenaar of bewoner van het pand oostelijk van nr. 45 wordt Cunira Dircksd¹⁶. vermeld.

07-11-1578

HCL ORA 3562 (dd-1); f 196

Van het pand direct oostelijk van nr. 45 wordt vermeld dat "daer Schaegeen uijthangt".

19-02-1585

HCL ORA 3563 (dd-2); f 70

Een transportakte van nr. 45 noemt dr. Jan Loo als eigenaar en Ariaen Thomaszn. als bewoner van het oostelijk gelegen pand.¹⁷

30-11-1586

HCL ORA 3616 (ee-2); f 77 & 3563 (dd-2); f 144

Dr. Johannes van Loo, getrouwd met Sijouck Abbedr. verkopen per 30 november 1586 aan Machtelt Dirck Beijermansdr. "seecker huijsinge mette leedige plaetse, putte ende schuijre tsampt het bleekfelt ende den vrijen wtganck achter nae't water [...] belast met 18 stuivers jaerlix grontpacht het bleekfelt, doch de huijsinge, plaetse ende schuijre vrij van grontpacht". Kistenmaker Adriaen Thomasz. bewoont het. De koopprijs bedraagt 616 gulden, consent is verleend op 03-02-1587

27-01-1610

HCL ORA 3620 (ee-6); f 61v

Op 27 januari 1610 verkoopt Machtelt Dirckx aan Wijerd Meijnerts, secretaris van de Staten van de stad Groningen en Ommeland en zijn vrouw Clara Albertsdr. "zeeckere huijsinge met de ledige plaetse, putte ende schuijre samt het bleekfelt ende de vrie wtganck achter nae't water". Het is verhuurd aan Nicolaes Staphorst. De jaarlijkse grondpacht van het bleekveld bedraagt 18 stuiver, de koopsom 1260 gulden.¹⁸ Op 19 december is consent verleend aan deze transactie.¹⁹

28-10-1617

HCL ORA 3623 (ee-9); f 25

Wiardus Meinardij, secretaris van GS van Groningen stad en Ommeland en zijn vrouw verkopen op 28 oktober 1617 aan dr. Suffridus Baerdts, advocaat voor het Hof van Friesland en zijn vrouw Teatske Harkema een "huijsinge, plaets ende schuijre" c.a. met een vrije uitgang naar achteren "nae 't dwarssteechen achter de schole". Belast met 18 stuiver jaarlijkse grondpacht. De koopprijs bedraagt 1313 gulden, consent is verleend op 21 augustus 1618.

21-03-1624

HCL ORA 3624 (ee-10); f 236

Dr. Suffridus Baerdts draagt op 21 maart 1624 zijn huis over aan dr. Honorio Rouckema, eveneens advocaat voor het Hof van Friesland en zijn vrouw Aelcke Jurriens. Het wordt omschreven als "seeckere huijsinge, schuir ende plaets" c.a. met een vrije uitgang naar achteren, naar het dwarssteegje. De koopsom bedraagt 980 gulden, de grondpacht 18 stuiver, consent is verleend op 25-03-1625.

29-10-1630

HCL ORA 3626 (ee-12); f 62

Op 29 oktober 1630 verkopen mr. metselaar Wtse (Oeds) Juckes en zijn vrouw Wytske Wtsesdr. hun huis aan het echtpaar Jacob Jansen, mr. kleermaker en Trijntie Luijtiensdr. Achter het huis

¹⁶ In deze samenvattingen zijn persoonsnamen gespeld als in de originele akte.

¹⁷ De kistenmaker Ariaen Thomasz. uit Utrecht verwierf op 24-12-1560 het Leeuwarder burgerrecht (HCL ORA 1756 (M 226), p. 11.

¹⁸ Omwille van het leesgemak zijn alle geldbedragen herrekend naar dezelfde rekenmunt, de carolusgulden.

¹⁹ Aan het stadsbestuur diende voor alle onroerendgoedtransacties "consent", toestemming, te worden gevraagd. Bij bedragen boven de 400 gulden werd die toestemming Groot, anders Klein Consent genoemd.

bevindt zich een ledige plaats en het heeft een vrije uitgang. De grondpacht bedraagt 18 stuiver, de koopsom 1484 gulden. De datum waarop de magistraat consent heeft verleend is niet vermeld.

30-05-1637

HCL ORA 3628 (ee-14); f 9

De mr. kleermaker Roeloff Hendricks verkoopt op 30 mei 1637 namens de crediteuren van wijlen Jacob Jans aan zijn collega Jan Pijtters en diens vrouw Wijske Idzedr. een huis met tuin, ledige plaats en vrije uitgang. De koopprijs is 1190 gulden, de grondpacht 18 stuiver, (groot) consent wordt verleend op 15-12-1637.

13-08-1661

HCL ORA 3636 (ee-22); 7

Op bovengenoemde datum verkoopt Geertruid de Wilde, wed. Joachimo, secretaris van de stad Leeuwarden²⁰, aan Frans Oosterman, bode van gedeputeerde Staten en zijn vrouw Auckien Gerrits Boelema haar "huijsinghe en plaetse sampt hovinge ofte bleeckvelt" aan de Grote Kerkstraat. Het huis heeft een vrije uitgang naar achteren en is belast met 18 stuiver jaarlijkse grondpacht. De koopprijs bedraagt 2205 gulden. (Groot) consent is verleend op 06-09-1661.

13-12-1693

HCL ORA 3642 (ee-28); 290

Op 3 augustus 1694 krijgt Lodewijck Talman, "mondcock van S. Hoogheid Hendrick Casimier" (groot) consent op de koop van een "huijsinghe en hovinge" in de Grote Kerkstraat, dat door mr. Feije Loensma wordt bewoond. De jaarlijkse grondpacht bedraagt 18 stuiver. Verkopers zijn Maria Hamerstein en Samuel van de Bergh, weduwnaar van Maria Oosterman.²¹ De koopprijs bedraagt 1675 gulden, het koopcontract dateert van 13 dec. 1693.

10-12-1717

HCL ORA 3504 (aa-13); 241

Op 10 dec. 1717 wordt bij decreet van het gerecht van de stad Leeuwarden ten voordele van Maria Talman finaal geveild haar helft van een huis aan de Grote Kerkstraat. Het wordt bewoond door de mede-eigenaar de mr. kamerbehangen Pijtter Idema.²² De jaarlijkse grondpacht bedraagt 18 stuiver.

Het huis dat een vrije uitgang heeft aan de achterzijde, "is voorsien met een fraij voorhuijs, een schoone voorkamer met sijn behangsel hetgeene voor de helfft bij dese halve huijsinghe mede hoort en daarmede ook wort verkoght, een roijale middelkamer met twee kleerkasten, een aghterkamer in de thuijn uijtsiende met een tinkast en solder daarboven, een keucken over de plaats met een provisiekamer, put en back en hovinge; een voor- en een aghterbovenkamer, een solder over de gehele huijsinghe ; met een mandelige muijr aan de middelkamer ten westen". Koper wordt eerdergenoemde Pijtter Idema voor 875 gulden.

10-12-1726

HCL ORA 3648 (ee-34); 151

Op 07-02-1727 krijgt de mr. kleermaker Evert Schoonbeek (groot) consent op een "huisinghe en hovinge c.a." in de Grote Hoogstraat. De verkopers Pijter Yedema en zijn vrouw Sophia Taelman bewonen het zelf evenals juffrouw Martha Philips die sinds "jaaren herwaarts" de bovenwoning huurt voor 90 gulden per jaar. De koopsom bedraagt 1750 gulden.

08-05-1796

HCL ORA 3670 (ee-56); f 128

Op 27 juni 1796 wordt (groot) consent verleend op de verkoop van een pand aan de Grote Kerkstraat door Johannes Christianus Buchner en zijn vrouw Grietje Sedonius.²³ Kopers, voor 1600 gulden, worden Arnoldus de Rijk, distillateur en wijnhandelaar en zijn vrouw Pierkjen Renzes en Agatha Jans, wed. van Gerrijt Sijtzes de Boer. Uitgesloten van de verkoop is de tuin achter het huis. De koopbrief dateert van 8 mei 1796.

²⁰ Bedoeld is Joachim Lamberti.

²¹ Blijkens HCL ORA 3642; 174 v d.d. 1691 is Samuel van den Bergh een zwager van Maria Hamerstein, Maria zal dus een dochter van Frans Oosterman zijn.

²² Pijtter Idema is in 1714 gehuwd met een zuster van Maria Talman, Sophia.

²³ Onduidelijk is vooralsnog hoe Buchner dit pand verworven heeft. In het jaar voorafgaande aan deze verkoop vermeldt het Reëlkohier Piersma n.u. als eigenaar. Mogelijk heeft deze het willen verkopen en heeft Buchner, de oostelijke belender het ratione vicinitas geniaard. Onderzoek in de Proclamatieboeken zou hierop licht kunnen werpen, maar dit is erg tijdrovend.

05-02-1816**Tresoar 26 / 76066 repertoirenrs. 235 & 252 d.d. 09-07-1839**

Als titel van aankomst in deze transportakte wordt een akte d.d. 05-02-1816 vermeld verleden voor mr. Daam Fockema. Deze akte is niet in het notarieel archief aangetroffen. Verkrijger is Gijske Gerrits Hoogveld, wed. G. Roukes, verkoper is niet aangegeven.

1832**Kadaster 1832**

Eigenaar: wed. Gerrit Roukes, geb. Hoogveld; omschrijving: huis, erf en bleek.

09-07-1839**Tresoar 26 / 76066 repertoirenrs. 235 & 252 d.d. 09-07-1839**

Op de hierboven genoemde datum laten de erven van Gijske Gerrits Hoogveld, weduwe van Gerrit Roukes een aantal percelen finaal veilen. Daartoe behoren:

1. Grote Kerkstraat G 142 (kadastraal bekend C 176)
Wed. Roukes bewoonde het zelf beneden, het bovenste deel is verhuurd.
Het verkochte kan aanvaard worden op 12 mei 1840. Het huis wordt als volgt omschreven:
"een voorhuis met een schuifraam aan de straat, een behangen voorkamer met een
haardsteed en leggende plaat, een bedsteed, twee kasten, kleine kastjes en twee
schuiframen aan de straat. een gang met kast. Een behangen achterkamer met twee
schuiframen aan de plaats, een bedsteed en twee kasten. Een behangen bovenvoorkamer
met drie schuiframen aan de straat, een haardsteed met leggende plaat, twee bedsteden,
twee dubbele en een enkele kast. Een portaal met bergplaats voor hout. Een behangen
bovenachterkamer met twee schuiframen aan de plaats, een bedsteed en twee kasten, een
haardsteed met leggende plaat. Een zolder over beide kamers. Op het einde van de
benedengang, een groote keuken met twee schuiframen aan de plaats. Een putwaterspomp
met twee koperen kranen en watersteen, een haardsteed en fournois. Boven de keuken
een turfzolder. Een plaats met regenwatersbak. Een privé en een bleek."
2. Wijde Gasthuissteeg G 239 (kadastraal bekend C 179)
" Eene voormalige branderij en pakhuis en zolders daarboven"
De koper van dit tweede perceel moet de deur en het kozijn aan de oostkant wegnemen en
de opening dichtmetselen.

Koper voor beide percelen tezamen wordt Frederik Stoett voor een bedrag van fl 2617,00 (waarvan 2/3 deel aan het 1^e perceel wordt toegerekend en 1/3 aan het 2^e.)

27-09-1887**HCL SAG 263-A; 517**

Op bovenvermelde datum verkopen de erfgenamen van Frederik Stoett provisioneel en op 11 oktober daarop volgend finaal "eene Heerenhuizinge, letter I nummer 47, met intrek²⁴ met afzonderlijken opgang, plaats en tuin cum annexis [...] in de Groote Kerkstraat benevens gebouw letter I nummer 6 dienende tot kelder en bovenwoning cum anexis, uitgang hebbende aan de Wijde Gasthuissteeg aldaar, kadastraal bekend Gemeente Leeuwarden, sectie C nummers 176 [...] en 904. In huur: beneden bij den heer Flacke voor drie honderd gulden in het jaar, de intrek bij den heer Wissink voor twee en dertig gulden, en de bovenwoning in de Wijde Gasthuissteeg bij de weduwe van Straten voor vijftig cent in de week." Het geheel is op 12 mei 1888 te aanvaarden. Er is overname van o.m. zonneblinden, gasleidingen en een aardappelkist waarvoor fl 98,00 betaald moet worden. Koper wordt Gerhardus Fredericus Schermer voor fl 5589,00.

01-03-1937**HCL SAG 263-A; 517**

Op 01-03-1937 verkoopt Klaas Schermer²⁵, oud-slager, aan Sybe Roorda als lasthebber van Stichting Het Sint Anthony Gasthuis de winkelhuizinge met slachtplaats en erf aan de Grote Kerkstraat nr. 47. De koopprijs bedraagt fl 7500,00.

²⁴ Deel van een huis dat afzonderlijk verhuurd kan worden.

²⁵ Klaas Schermer werd op 05-08-1872 geboren als zoon van Fredericus Gerhardus Schermer en Jeltje Bakker.

Grote Kerkstraat 49; G 141, C 175

12-03-1766

HCL ORA 3658 (ee-44); 164

Ten voordele van de erfg. Maria Crook, wed. Gerrijt Blok wordt op 12-03-1766 haar huis aan de Grote Kerkstraat verkocht aan Harmannus Johannes Lodema, "coopman" en zijn vrouw.

Het verkochte wordt omschreven als "bestaande in een voorhuis, een voircamer voorzien met een schoorsteen, bedsteed en een kast; een gang; een kelder; een agterkamer voorzien met een schoorsteen twee bedsteden en een kast; een keuken voorzien met een schoorsteen, boven de keuken een solder; een plaats daarop een potbank, regenwatersbak en secret. Een tuintie. Hebbende dese een vrije opslag van turf over de grond van de huizinge ten oosten. Wijders in de gang een trap na boven gaande, aldaar een portaal voorzien met een kasje en een turfhok. Een bovenvoircamer, voorzien met een schoorsteen, bedsteed en kast. Een bovenagterkamer voorzien met een schoorsteen en een kasje, wijders een kleerzouder waarop een bedsteed en een turffzouder."

Het huis is verhuurd voor 75 gulden boven het schoorsteengeld aan juffr. Cahais, het is vrij van grondpacht. De koopsom bedraagt 987 gulden, het (groot) consent dateert van 4 juli 1766

24-02-1791

HCL ORA 3668 (ee-54); 139

Op 24 februari 1791 verkopen Rinke Lodema en Gosling van der Weide uit de hand een "huizinge c.a." aan de bewoners daarvan de dansmeester Christiaan Buchner en zijn vrouw Margareta Sedonius

Het huis is vrij van grondpacht en gerechtigd met de opslag van turf boven de grond van de huizinge ten oosten (bode Cuperus). De koopprijs bedraagt 1150 gulden, (groot) consent is verleend op 25-03-1791

25-03-1805

HCL ORA 3674 (ee-60); 42

Johan Christiaan Buchner en zijn vrouw Grietje Sidonius verkopen op 23 januari 1805 finaal de "huizinge c.a." waarin zij zelf wonen. Koper wordt het echtpaar Jacob Samuels en Minke Salomon Polak voor 2445 gulden en 15 stuiver. (Groot) consent is verleend op 28-06-1805

04-07-1821

Tresoar toegangsnr. 26; inventarisnr. 76029; repertoire nr. 329 d.d. 04-07-1821

Op 12 mei 1821 aanvaardden de metselaar Gerrit Bladergroen en zijn vrouw Johanna Kamphuis hun gekochte huis Grote Kerkstraat G 141 dat zij gekocht hebben van de koopman Reinder Durks de Vries en diens vrouw Veronica Overdijk. De formele overdracht vindt plaats op 05-06-1821. De koopsom bedraagt fl 1431.

Kadaster 1832

C 175 Eigenaar: Gerrit Bladergroen; omschrijving; huis en erf.

21-04-1840

Tresoar toegangsnr. 26; inventarisnr. 75034; repertoire nr. 61 d.d. 21-04-1840

Op 21 april 1840 verkopen Gerrit Bladergroen en zijn vrouw Johanna Bladergroen hun huis aan de Grote Kerkstraat, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden sectie C 175 voor fl 1200,00 aan de koopman Abraham Swart. Zij bewonen het zelf, samen met anderen. Het huis heeft een uitgang aan de Tipelsteeg. Het kan aanvaard worden per 12-11-1840.

01-09-1856

HCL 263-A; 510

Op bovengenoemde datum koopt Abraham Swart aan de voogden van het Sint Anthonij Gasthuis zijn leegstaande huis aan de Grote Kerkstraat G 141 (C 175) voor fl 2500, 00.

31-12-1880

HCL 263-A; 513

Op 31 december 1880 verkopen daartoe gemachtigde leden van het bestuur van het St. Anthoni Gasthuis aan de bewoonster Sijtske van Goinga "een huizinge en erf". Van de koop is uitgezonderd "de achter de huizinge aanwezige turfbergplaats en het ten zuiden daarvan gelegen gedeelte der vroegere steeg, scheidende het erf van het verkochte zich ten noorden af bij de steeg". Het

verkochte is het zuidelijk deel van het perceel kadastraal bekend gemeente Leeuwarden Sectie C nr. 1033. De koopsom bedraagt fl 4500,00, het verkochte kan per 12 mei 1881 aanvaard worden.

26-09-1902

Tresoar toegangsnr. 26; inventarisnr. 81051; repertoire nr. 300 d.d. 26-09-1902

Op bovenvermelde datum verkoopt mej. Sijske van Goïnga aan Pieter van Goïnga Grote Kerkstraat 49. De omschrijving luidt "eene burgerhuizinge [...] met plaats en erf cum annexis kadastraal bekend Gemeente Leeuwarden Sectie C nummer 1731". De koopprijs bedraagt fl 4300,00

30-07-1909

HCL 263-A; 515

Op 30 juli laat Pieter Goïnga provisonneel en op 13-08-1919 finaal verkopen: "De Heerenhuizinge met plaats, erf en tuin cum annexis aan de Grootte Kerkstraat te Leeuwarden, kadastraal bekend Gemeente Leeuwarden Sectie C nummer 1731, huis en erf groot een are negentig centiare[...]." Bij de verwerving door verkoper en de naastligger ten oosten in 1902 is overeengekomen dat, "naar aanleiding van het feit dat door den eigenaar van het bij dezen geveilde, de eigen muur van den naastleger gebruikt was alsof het een massale scheidsmuur ware, dat de eigenaar van het in dezen geveilde in zijn achterhuis geen pakhuis of danszaal zou vestigen, dat hij den muur van dezen naastleger voor een gedeelte zou onderhouden en in geval van gebrek of instorten zou herstellen, alsmede de schade zou hoeden, die te dier oorzaak zou kunnen ontstaan en dat hij geene werken zou wegnemen waardoor die muur meer zoude worden bezwaard enzoovoort". Koper wordt de meubelmaker Tiete Dijkstra voor fl 3790,00

02-02-1916

HCL 263-A; 515

Op bovenvermelde datum verkoopt Tiete Dijkstra aan het Sint Anthony Gasthuis de "heerenhuizinge met erf en tuin cum annexis" Grote Kerkstraat 49 voor fl 9000.00.

Grote Kerkstraat 51; G 140; C 174

18-05-1696

HCL ORA 3698 (ff-20); 65

In een verkoopakte op bovengenoemde datum wordt Meijnerd Bennes als westelijke belender van Grote Kerkstraat 53 genoemd.

16-10-1705

HCL ORA 3504 (aa-13); 51

Op de hierboven vermelde datum krijgen de curatoren over de nagelaten minderjarige kinderen van Catharina Siersma, wed. van Eucke Sybes²⁶ toestemming van de Raad van de stad Leeuwarden te verkopen "seeckere heerlicke halve huijsinge c.a. staande ende gelegen in de Grote Kerckstraat [...] waarvan Jarich Siersma de wederhelfte toebehoort, voorsien in 't geheel met een fraij voorhuijs, een zijdkamertie met een bedsteed en spijskamer sampt heerdsteed om te vuyren. Een grote achterkamer aen de plaets met twee bedsteden en een spijskamer met een kelder daeronder; een keucken aen de plaets met een turfsolder; een grote bovenkamer met twee bedsteden en een spijskamer sampt solderingen; een plaets met een back ende een mande secreet, mitsgaders een thuijntie achter de voorschreven huisinge beplant met enige vruchtboomties, wijnstocken en bloemen. Hebbende [...] een mande muijr tusschen dese huijsinge ende de huijsinge van dr. Gerardus Crook nomine uxoris en een mande loden gote daarop leggende. [...] Hebbende voorts van achteren aan het water een vrije opslagh van turff ende holdt". Het huis wordt bewoond door François la Duvesse voor 60 gulden per jaar. Op de finale veiling, 19-03-1706, wordt Gosse Sipma "coffijhandelaer" koper voor 532 gulden.

31-08-1714

HCL ORA 3504 (aa-13); 168

De Raad van de stad Leeuwarden geeft op 31 augustus 1714 Berbera van Amerongen, wed. van Jarich Siersma, toestemming ten behoeve van haar minderjarige zoon het halve huis dat deze geërfd heeft te verkopen, "dewijls voorschreven huijsinge seer oud en bouwvalligh was". De omschrijving van het huis komt vrijwel letterlijk overeen met die in de vorige akte. De finale veiling vindt plaats op 23 november 1714, Gosse Sipma, die al eigenaar is van de helft, wordt koper voor 504 gulden.

28-10-1772

HCL ORA 3662 (ee-47); 63v

In een transportakte betreffende nr. 53 wordt secretaris Duivenstein als belender ten westen vermeld.²⁷

HCL ORA ee-50; 124v

Op 9 aug. 1780 verkopen de gezamenlijke erfgenamen van dr. Henricus Duivenstein aan het echtpaar Barend van Dalen en Grietie Boltjes hun huis in de Grote Kerkstraat. Het wordt dan bewoond door C. van Bomhausen voor 100 gulden per jaar. Dat huis bestaat uit: "een voorkamer met een schoorsteen, in den gang een bierkelder, een agterkamer met schoorsteen, bedsteed, kleerkast en hoekbuffet, een portaal met een regenwatersbak, een keuken met schoorsteen, fornuis, turfkoker en tinkas. Boven een voorkamer met een schoorsteen, bedsteden en kleerkast waaragter een solder. Voorts een solder over 't gehele huis. Wijders een tuin, plaats en secreet en een uitgang en vrije opslag in de steeg". De muur met de belender ten oosten is mandelig. Het perceel is vrij van grondpacht. De koopprijs bedraagt 1820 g, consent wordt verleend op 29 september 1780

Kadaster 1832

Eigenaar: Nicolaas Cuperus; omschrijving: huis en erf.

29-12-1864

Tresoar 26 / 78088 repertoire nr. 363 d.d. 29-12-1864

Op 29 december 1864 verkoopt de "koopvrouw" Alida IJsbrands de Vries, weduwe van Nicolaas Cuperus aan Wieger Visser, "reizend" agent een "winkelhuizinge en erf met plaats en tuin, Grote

²⁶ Eucke Sybes (Kettinga) en Catharina Siersma trouwden op 04-09-1696. Data van overlijden zijn niet gevonden.

²⁷ Een verkoop van Hiemstra, eigenaar vóór 1772 is niet aangetroffen, evenmin een transport op Duivestein, ook kon bij een, zij niet al te diepgravend, genealogisch onderzoek geen familieband tussen Hiemstra en Duivestein worden aangetoond.

Kerkstraat G 141 (C 174) en een "pakhuis en eene woning met derzelven erven en grond" (G 218 en 219, C 180 en 181) Verwezen wordt naar erfdiensbaarheden t.a.v. nr. 49, maar de worden niet gespecificeerd.

De koopprijs voor het geheel bedraagt fl 6000, 00.

29-01-1907

Tresoar 26 / 8006 repertoire nr. 7369 d.d. 29-01-1907

Op bovengenoemde datum vindt de finale veiling plaats van een aantal panden in de Dichte Gasthuissteeg en van de "winkelhuizinge, gekwoteerd nummer 51 [...] met plaats, tuin en pakhuisje".

M.b.t. erfdiensbaarheden wordt opgemerkt dat de westelijke belender de muur van nr. 51 gebruikt "alsof het een massale scheidsmuur ware", dat hij daarom geen pakhuis of danszaal in zijn achterhuis mag vestigen en dat hij deze muur zal onderhouden. Koper wordt Oege Ruardi voor fl 5167,00. (Hoewel in de akte wordt vermeld dat Ruardi binnen 24 uur zijn lastgever moet noemen, kon niet worden vastgesteld of hij in opdracht handelde en zo ja namens wie.)

Grote Kerkstraat 53; G 139; C 173

14-03-1581

HCL ORA 3562 (dd-1); 307

Als westelijke belender van nummer 55 wordt "de groote schole" vermeld.

17-03-1601

HCL ORA 3618 (ee-4); 68v

Als naastligger ten westen van nummer 55 wordt opgegeven: "die grote schoole aldaer benevens den inganck vandien".

07-11-1649

HCL ORA 3632 (ee-18) 158v

Direct westelijke belender van nummer 55 is Douwe Watses.

16-08-1652

HCL ORA 3633 (ee-19); 184

Op 16 augustus 1652 verkopen Douwe Watses, olieslager, en zijn vrouw Trijncke Claesdr. aan oud-burgemeester Harmen Harckes hun "huisinge, keucken, hovinge met de gronden derselver" in de Grote Kerkstraat. Het verkochte huis heeft "aen beide sijden een mande wande ende vrije oijsdruppe". De koopprijs bedraagt 2800 gulden, (groot) consent is verleend op 1 juli 1653.

15-12-1694

HCL ORA 3698 (ff-19); 191v

Op bovenvermelde datum verkoopt Jacobus Elgersma, procureur postulant, zijn ¼ deel van het huis dat hem op 20-09-1694 door zijn vader en zusters is toebedeeld.²⁸ Kopers zijn het echtpaar Cornelis Dirks Tadema en Wijtske Harmens. Het huis wordt omschreven als: "bestaande [...] in diverse vertrecken soo onder als boven, lange galderije en achterkeucken [...] hebbende rondom eijgen muijren doch de stakkettinge ten westen met de naestleger gemeen." (Klein) consent is verleend op 11-05-1695, de koopprijs voor dit ¼ deel bedraagt 280 gulden.

18-05-1696

HCL ORA 3698 (ff-20); 65

Op 18 juni 1686 verkoopt Dominicus Franciscus Elgersma, pastor tot Wommels aan Cornelis Dirks Tadema en zijn vrouw Wijtske Harmens ¼ deel van een huis. De omschrijving is identiek aan die in de bovenstaande samenvatting. De koper is een gedeelte toebedeeld volgens een akte van 20-09-1694. (Klein) consent is verleend op 11-07-1696, de koopprijs voor dit ¼ deel bedraagt 240 gulden.

23-06-1760

HCL ORA 3657 (ee-43); 49

Rienk Jelgerhuis, "konstschilder" en zijn vrouw Wikje Jelgerhuis krijgen op 19 juli 1760 (groot) consent op de koop van een "huis c.a. met tuintie, beneffens een camer en bleekveld daarachter in de Gasthuissteeg". Verkopers zijn juffr. Hendrina Huidecoper, gehuwd met ds. Alexander Crameren ds. Harmanus Huidecoper. Het wordt bewoond door de voorzanger Penterman. De koopbrief dateert van 23 juni 1760, de koopsom bedraagt 1500 gulden.

28-10-1772

HCL ORA 3662 (ee-47); 63v

De "konstschilder" Rienk Jelgerhuis verkoopt op 28 oktober 1772 aan de "mr. horlogiemaker" Hans Caspers en zijn vrouw Aafke Gerbens zijn huis in de Grote Kerkstraat waar hij dan zelf woont voor 1904 gulden. "Hebbende 't werkhuis agter dese huizinge twee groote deuren uitgaande in de Wijde Gasthuissteeg, zijnde mede nog in de gallerije een deur en uitgang in de Wijde Gasthuissteeg²⁹ [...] zullen de koopers de glazen deur in 't werkhuis moeten digtmetselen." Op 04-12-1772 is (groot) consent verleend, de eigendom gaat in per 12 mei 1773

²⁸ De vader van Jacobus Elgersma was Frans Elgersma die in 1650 trouwde met Aaltje Harmens, van haar is geen aangifte van doop bekend, maar naar alle waarschijnlijkheid was zij de dochter van Harmen Harckes (zie 16-08-1652)

²⁹ Hier zal de *Nauwe* Gasthuissteeg bedoeld zijn, op de kadastrale minuut van 1832 heeft het achterhuis van nr. 53 een verbinding met een gebouwtje dat aan die steeg grenst. Een verbinding met de *Wijde* Gasthuissteeg is vrijwel onmogelijk.

13-11-1822**Tresoar 26 / 76031 repertoire nr. 398 d.d. 13-11-1822**

Op 13 december verkopen diverse leden van de familie Spoelstra aan Jan Kuipers, mr. bakker en Aafkes Bouwes Spoelstra zijn vrouw enkele huizen voorzover die nog niet in het bezit waren van Aafke voornoemd. Het betreft G 139 met plaats en werkhuis, een woning die thans als heidehok³⁰ gebruikt wordt achter G 139 en de woning G 210³¹. De koopprijs bedraagt fl 2117,00.

Kadaster 1832

C 173 Eigenaar: Jan Ruurds Kuiper; omschrijving: huis, erf en schuurtje

21-12-1868**26 / 76065 repertoire nr. 8260 & 8269 d.d. 21-12-1868**

Dhr. Kuipers wordt vermeld als belender ten westen en noorden van nummer 55

12-05-2010**ARCHIEF STICHTING SINT ANTHONY GASTHUIS**

Op 12 mei 2010 verkopen de bestuurders van de Stichting Beheer Aandelen Sauna Leeuwarden aan de Stichting het Sint Anthony Gasthuis twee bedrijfspanden met ondergrond, erf en verder alle aan- en bij behoren te Leeuwarden, plaatselijk bekend Grote Kerkstraat 53, 55, 55a en 55b, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden sectie C nummers 1677, 1678 en 1172.

³⁰ De functie van een 'heidehok' is niet duidelijk. evenmin is helder welke woning hiermee bedoeld is.

³¹ Op de wijkkaart van 1843 is G 210 niet aangegeven, ook ontbreekt dit nummer. Waarschijnlijk ging het om een pandje noordelijk van nr. 55 dat er daar met een stippelijntje mee verbonden is. Die situatie is ook op de kadastrale minuut geschetst.

Grote Kerkstraat 55; G 138; C 172

14-03-1581

HCL ORA 3562 (dd-1) f 307

Op 14 maart 1581 wordt voor de derde keer geproclameerd dat Tzijalinck Claesz. en zijn vrouw Gees aan het echtpaar Davidt Planck en Janttien Laurensdr. een wandelkoop gesloten hebben. Eerstgenoemden verwerven een huis c.a. aan de Grote Kerkstraat in ruil voor twee kamers aan de Pijlsteeg en betalen 280 gulden toe. Het geheel is belast met 38 st. grondpacht, maar de kopers zullen 14 st. ontvangen uit de belendende kamers.

07-11-1649

HCL ORA 3632 (ee-18) 158v

Geert Harmens, de weduwe van Jan Davids - een zoon van Davidt Planck - verkoopt op 7 november 1649 "seeckere mine huisinge met den loodse en achterplaetse c.a." aan kleermaker Joost Egberts en zijn vrouw Bauckien Jaspersdr. De bepalingen m.b.t. de grondpacht komen overeen met die van 14-03-1581. De koopprijs bedraagt 1260 gulden. (Groot) consent is verleend op 07-12-1649.

02-09-1661

HCL ORA 3636 (ee-22); 10

Op 2 sept. 1661 verkopen Joost Egberts en zijn vrouw Bauckien Jaspersdr. "seeckere huijsinge met den loodtse ende achterplaets c.a. [...] in de Groote Kerckstraet" aan de hellebardier Wolter Isack Wolfgangck en diens vrouw Doedtie Siercx. De koopsom bedraagt 1120 gulden, (groot) consent is verleend op 4 oktober 1661

27-12-1680

HCL ORA 3640 (ee-26); 221v

Op bovengenoemde datum verkopen Cornelis Claeses, mr. kistenmaker, en zijn vrouw Jeltie Cornelisdr. aan de mr. kleermaker Christiaen Claeses "seeckere huisinge met twee beneden- ende een bovenkamer, voorhuijs, loodts ende achterplaets, put en gemack c.a." Koper woont er al, samen met anderen. Het huis strekt aan de achterkant tot een kamer die Geert Harmens van Jan Davids heeft geërfd, de gevel ervan behoort aan die kamer alleen. Het geheel is belast met 38 st. grondpacht, maar de kopers zullen 14 st. ontvangen uit de grond van vier kamers die achter het huis staan. Het huis wordt verkocht voor 896 gulden. (Groot) consent is verleend op 04-02-1681.

12-01-1702

HCL ORA 3645 (ee-31); 3

Op 3 februari 1702 verleent de magistraat Yde Beerns en zijn echtgenote Lucia Pijters (groot) consent op de koop van "seeckere huijsinge [...] in de Groote Kerckstraet, bestaende in een voorhuijs, twee beneden- en een bovenkamer, twee kelders, een achterplaets met een loots, sampt put en gemack; mitsgaders een deur en vrije uitgang in de steegh hebbende". Het is belast met 38 st. grondpacht per jaar, maar de kopers zullen jaarlijks 14 st. ontvangen uit de vier kamers achter het huis. Verkoper is Anneke Christiaens, wed. van sergeant Middeldorp, de koopsom bedraagt 882 gulden.

07-02-1755

HCL ORA 3645 (ee-41); 135

Op 7 februari verkoopt Jacobus van der Steege aan [zijn vader] Yde van der Steege de halve eigendom van Grote Kerkstraat 55, het huis wordt bewoond door de wed. Nauta voor 73 gulden per jaar. Een opgave van de prijs ontbreekt; (groot) consent is verleend op 25-04-1755

Kadaster 1832

C 172 Eigenaar: Geert Folkertsma; omschrijving: huis en erf

21-12-1868

Tresoar 26 / 76065 repertoireenrs. 8260 & 8269 d.d. 21-12-1868

Op bovengenoemde datum verkoopt Frederik Stoett "opzigter eerste klasse bij den waterstaat in de Provincie Friesland" als gevolmachtigde van zijn echtgenote Petronella Folkertsma³² en andere

³² Frederik Stoett trouwde op 09-03-1836 met Petronella Folkertsma, zij zullen het huis geërfd hebben van de in 1832 genoemde eigenaar.

erven van Geert Folkertsma aan hun zoon Herman Rudolf Stoett het pand Grote Kerkstraat G 138 (kadastraal bekend C 172). De laatste woont er zelf. Het omvat "een breede gang, voorkamer met twee ramen, schoorsteen en porte-brisée, een alcoof of slaapkamertje met deur aan den gang, raam, bedsteed en twee kasten; verder een flinke droge kelder, eene achterkamer met twee ramen, schoorsteen, twee bedsteden en drie kasten, voorts een keuken met raam, schoorsteen en bergplaats en bijkeuken waarin eene pomp met koperen kraan voor putwater, gootsteen en raam en deur aan de plaats hebbende vrije uitgang in de aangrenzende steeg, regenwatersbak en bleek. Over de plaats is eene loods tot berging van turf, waarin een privé. In de gang is de trap naar de bovenwoning alwaar een portaal alwaar een portaal met lichtschepping en twee kasten, een voorkamer met twee ramen, schoorsteen, met twee bedsteden. Het bovenlicht wordt voor de aanvaarding weder weggenomen evenals de losse kast; eene achterkamer met twee ramen, schoorsteen, twee bedsteden en drie kasten; nog een vertrekje met raam aan de steeg en gelegenheid tot stoken. Hooger is de zolder met raam en een afgeschoten kamertje met raam en bedsteed. Het dakraam in het ten noorden achtergelegen gebouw van den naastleger Kuipers en uitzierende op de plaats is aldaar ter bede." De koopsom bedraagt fl 3179,00

01-11-1873

Tresoar 26 / 77064 repnr. 146 d.d. 01-11-1873

Op 1 november 1873 verkoopt Herman Rudolff Stoett, architect, een "ruime net onderhouden burgerhuizinge met plaats en bleek" (Grote Kerkstraat G 138; gem. Leeuwarden C nr. 1172) voor fl. 5000,00 aan de koopman Andreas Kuhlmann jr.,

12-05-2010

ARCHIEF STICHTING SINT ANTHONY GASTHUIS

Op 12 mei 2010 verkopen de bestuurders van de Stichting Beheer Aandelen Sauna Leeuwarden aan de Stichting het Sint Anthony Gasthuis twee bedrijfspanden met ondergrond, erf en verder alle aan- en bijbehoren, plaatselijk bekend Grote Kerkstraat 53, 55, 55a en 55b, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden sectie C nummers 1677, 1678 en 1172.

Grote Kerkstraat 57; G 137; C 156 (deels)

datum onbekend voor 1581

HCL ORA 3617 (ee-3); 123 & 3564 (dd-3); 128

Op enig moment heeft de eigenaar- bewoner die in 1581 vermeld wordt, Grote Kerkstraat 57 gekocht van Willerm Jans, Jan Jacobs en Wolf Hans.

14-03-1581

HCL ORA 3562 (dd-1) f 307

Op 14 maart 1581 wordt Gerbrich Blocqzijls de oostelijke belender van nr. 55 genoemd.

23-01-1597

HCL ORA 3617 (ee-3); 123 & 3564 (dd-3); 128

Op 23 januari verkopen Jan Jacobs en Anna Jacobsdr. erfgenamen van hun 'moeie' Gerbrich Rutgersdr. aan de kleermaker Vincent van den Broeck en zijn vrouw Aelcke Feijedr een huis c.a. staande "omtrent de groete schoele" en strekkend van de straat tot aan de kamer van Gerbrich Rutgersdr." De erflater heeft het "gekocht van Willerm Jans, Jan Jacobs en Wolf Hans". De koopprijs bedraagt 700 gulden, (groot) consent wordt verleend op 10-02-1598.

20-03-1646

HCL ORA 3631 (ee-17); 135v

Op 20 maart 1646 verkoopt Douwe Watses als testamentair gelastigde van Jancke [Vin]Cents, weduwe van David Jansen aan Harcke Reijners, mr. timmerman, en diens vrouw Antie Evertsdr. Jancke Cents huis aan de Grote Kerkstraat. Het wordt omschreven als een "huijsinge en loodse, sampt plaets ende de camer achter ende aen voorschreven huijsinge". Bewoners zijn Jan Foppes e.a. De koopprijs bedraagt 1470 gulden. (Groot) consent wordt verleend op 15 juni 1646.

02-02-1686

HCL ORA 3641 (ee-27); 226

Op 7 mei 1686 krijgen de wijnkoper Hendrick van der Schildt en zijn vrouw Agnietie Harckes (groot) consent op de verkoop van hun huis in de Grote Kerkstraat aan Gerrit Penterman en diens echtgenote Anna van Nulden. Het huis wordt omschreven als: "bestaende in een ruijm voorhuijs, zijdkamer, peijcamer³³, kelder, plaets, keucken, put, back, secreet, paerdestal, benefens noch een aparte camer staende achter de keucken." De koopprijs bedraagt 1750 gulden. Het koopcontract dateert van 2 februari 1686.

17-12-1720

HCL ORA 3647 (ee-33); 248

Op 09-05-1721 krijgen Anna van Nuld, weduwe van Gerrijt Penterman en Frids Feenstra als erfgenamen van Gerrijt Penterman (groot) consent op de verkoop van "eene heerlijke huijsinge in de Grote Kerckstraet [...] Mitsgaders een ruime stallinge en wagenhuis in de Pijlsteeg terzijden de huijsinge." Het huis omvat "vele en deftige vertrecken" uitgezonderd zijn de "kamerbehangsels". De grondpacht bedraagt zeventien stuivers en acht penningen jaarlijkse grondpacht. De koper zal "nopens de gemeenschap van eenig muirwerck, soo van de achterhuijsinge als stallinge ende onderhoud van een plat met lood gedekt sich moeten reguleren naer een accoord tusschen Gerrijt Penterman en Albaert Wijaerda" d.d. 17 aug. 1705.³⁴ Voor 2940 gulden wordt Livius Dirk van Andringa, ontvanger-generaal van de floerenrente, de nieuwe eigenaar. Het koopcontract dateert van 17 december 1720.

24-12-1743

HCL ORA 3653 (ee-39); 39

Op bovengenoemde datum verkoopt Livius Dirk van Andringa, ontvanger-generaal van de floerenrente, aan dr. Johannes Beuker, advocaat bij het Hof van Friesland, "seekere huizinge, stallinge en wagenhuis c.a. staande in de Grote Kerkstraat en Pijlsteeg". Het wordt bewoond door

³³ Meestal is een *peijcamer* een kamer tussen een voor- en een achterkamer. Een dergelijke kamer had veelal alleen indirect licht, maar dat hoeft hier, gezien de aanwezigheid van een steeg aan de westkant van het huis, niet het geval geweest te zijn.

³⁴ Deze overeenkomst bevindt zich niet in de archieven van het HCL en Tresoar.

juffr. A. Siemons. De jaarlijkse grondpacht aan de stad Leeuwarden bedraagt 17 stuivers en 8 penningen.³⁵ De koopsom bedraagt 3800 gulden, het (groot) consent dateert van 26 juni 1744.

28-12-1842

Tresoar toegangsnr. 26; inventarisnr. 75036; repertoire nr. 132 en 5 d.d. 28-12-1842

(Zie ook Grote Kerkstraat 57)

Bij publieke verkoop op bovengenoemde datum verkoopt de stad Leeuwarden het "welgelegen Heerenhuis" G 137 (C 156). Het bestaat uit twee onderdelen, een aan de Grote Kerkstraat en een aan de Pijlsteeg. Het eerste "bestaat uit eene ruime gang en eene voorkamer met twee schuiframen aan de straat, vuurhaard met staande en liggende platen, volgt een kelder met een raam aan de steeg, een ruime keuken met twee schuiframen aan de plaats, een regenwaterspomp met een watersteen, vuurhaard met staande en liggende platen, fournois en een gemetzelde kookkachel, bedsteed en twee kasten, tinkast en ???bank, verder een gaanderij met twee schuiframen en een deur aan de plaats, boven deselve een duivenhok. Achter de plaats een kamer met twee ramen daarop uitzijnde, vuurhaard met staande en liggende plaat en drie kasten, een bergplaats waar een privé. In de gang een trap met een raampje en een portaal met een raam aan de plaats. Boven de vermelde gaanderij en duivenhok een bergplaats met een raam aan de plaats. Tevens een bovenkamer met twee schuiframen aan de plaats een vuurhaard met essayeurs oven, twee bergplaatsen, eene met een schuifraam ten noorden, de andere waarin een luik aan de zolder. In de gang een trap waarbij een kamertje met een schuifraam aan de steeg, bedsteed en kast, hierbij een portaal met een raam ten oosten.

Een voorbovenkamer met drie ramen op de straat uitzijnde, haardstede met staande en liggende platen, twee kasten, hierbij de slaapkamer met een bedsteed lichtscheppende door een raam in de steeg; een vertrek hier achter met twee schuiframen op de plaats uitzijnde, twee kasten en een nis. Vervolgens een grote linnensolder hierboven aan de straat met twee flapramen uitzijnde benevens verder lichtschepping en een afge??nen bergplaats.

Eindelijk beneden een plaats, bleek met regenwatersbak en put waterspomp, met vrije waterlossing in de steeg en een ringmuur om deselve.

Nota. De muur tusschen dit en het volgende perceel blijft massaal terwijl de koper van dit pand verplicht is de daarin zich bevindende deur en couzijn daaruit te nemen en ten zijner kosten te laten digtmetselen eene maand na de aanvaarding."

Koper wordt Sybrandus Adema voor fl 2539,00.

29-03-1938 & 19-10-56

ARCHIEF STICHTING SINT ANTHONY GASTHUIS

Op bovengenoemde datum wordt het latere *laboratorium Cohen* van het voorhuis gescheiden. De onderhandse akte van scheiding is geregistreerd te Leeuwarden 29 maart 1938 en overgeschreven ten hypotheekkantore aldaar 31 maart 1938, in deel 2164. nummer 100. Max Cohen verkrijgt het naar hem genoemde laboratorium op 19 oktober 1956. (Register 4 deel 2578 nr. 150 notaris S. Molenaar.)

12-12-1975

ARCHIEF STICHTING SINT ANTHONY GASTHUIS

Blijkens 02-01-2012 ARCHIEF STICHTING SINT ANTHONY GASTHUIS (Zie hieronder.)

Het echtpaar Jan van der Meulen en Pietje Nellie Lont kopen op 12 december 1975 Grote Kerkstraat 57a en 57b, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden, sectie C, nummer 2419. Het omvat een "beneden- en bovenwoning met afzonderlijke opgang, ondergrond, erf en verder alle aan- en bijbehoren".

16-07-1993

ARCHIEF STICHTING SINT ANTHONY GASTHUIS

Op bovengenoemde datum verkoopt Max Cohen aan Stichting het Sint Anthony Gasthuis het laboratoriumpand etc. plaatselijk bekend Nauwe Gasthuissteeg 57. Blijkens de akte is dit in 1938 afgescheiden van het voorhuis Grote Kerkstraat 57. De akte omschrijft diverse erfdiensbaarheden.

02-01-2012

ARCHIEF STICHTING SINT ANTHONY GASTHUIS

Op 02-01-2012 verkoopt het echtpaar Jan van der Meulen en Pietje Nellie Lont hun "beneden- en bovenwoning met afzonderlijke opgang, ondergrond, erf en verder alle aan- en bijbehoren [...] Grote Kerkstraat 57a en 57b, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden, sectie C, nummer 2419".

³⁵ Dit is de eerste keer dat over dit complex grondpacht wordt geheven. Omdat de stad in deze tijd amper nog grond uitgaf moet Van Andringa een of meer panden hebben gekocht waarover vanouds grondpacht werd geheven. In de transportregisters op het HCL is een dergelijke aankoop niet aangetroffen.

Het is aangewezen als beschermd monument. Koper wordt de Stichting het Sint Anthony Gasthuis voor € 320.000,00.

Grote Kerkstraat 59; G 136, G 148a, C 155 (Grote Kerkstraat 57 deels, C156 deels)

23-01-1597

HCL ORA 3617 (ee-3); 123 & 3564 (dd-3); 128

In een transport van nummer 57 wordt Staes Claes als oostelijke belender genoemd.

20-03-1646

HCL ORA 3631 (ee-17); 135v

Blijkens een verkoop van Grote Kerkstraat 57 zijn de weduwe en erfgenamen van Staes Claes eigenaar en/of bewoner van nummer 59.

25-04-1668

HCL ORA 3638 (ee-24); 105v

Op bovenvermelde datum verkopen de crediteuren van Jan Stases en diens vrouw aan veerschipper Gerrijt Jurriens en diens vrouw en aan Ijsabella Cres, weduwe van Johannes Wolters onder meer het hoekhuis Pijlsteeg-Grote Kerkstraat waar Jan en zijn vrouw zelf wonen. Bij het hoekhuis hoort een "camer streckende met de achtersolderinge van voors. huisinge onder een dack, hebbende de in- en uijtgang in de Pijlsteeg". Deze camer wordt door de weduwe van "Joucke koeckebacker" als huurderse bewoond. De grondpacht bedraagt 35 stuivers, de koopsom is 1414 gulden

18-02-1687

HCL ORA 3641 (ee-27) 266v

Meijnardus Althusius verkoopt op 18-02-1687 aan G. Penterman en diens vrouw Anna van Nulden zijn huis in de Grote Kerkstraat op de hoek van de Pijlsteeg dat bewoond wordt door Anthonius Statz. De koper is de belender ten westen. Meeverkocht wordt een camer ten noorden van het huis dat onder één dak staat met het verkochte pand. Het huis heeft een in- en uitgang aan de Pijlsteeg. De grondpacht voor het geheel bedraagt vijfendertig stuiver. De koopsom is 870 gulden, (groot) consent wordt verleend op 8 april 1687.

08-05-1690

HCL ORA 3642 (ee-28); 125v

Op 12-07-1690 krijgen Gerhardt Penterman en zijn vrouw Anna van Nulden (groot) consent op de verkoop van hun huis op de hoek van de Grote Kerkstraat en Pijlsteeg. Kopers zijn Harmen Smidt en zijn vrouw Catharina Goch voor 575 gulden. De grondpacht bedraagt zeventien stuivers en acht penningen. Verkoper is belender ten westen en noorden. Aan de noordkant is de muur mandelig met de verkoper, maar op de zolder is een houten schot de scheiding tussen beide panden. "Soo daer een muijr in plaetse wort gemaekt, sal mandelig sijn en worden befestighdt." Het koopcontract dateert van 8 mei 1690.

27-04-1711

HCL ORA 3646 (ee-32); 130

Op bovengenoemde datum verkoopt Catharina Goch, weduwe van Harmen Smith aan Taetske Gebbema, echtgenote van de mr. knoopmaker Albert Wiaerda "zekere wel ter nering staende huisinge in de Groote Kerkstraet op de hoek van de Pijlsteeg". Het wordt bewoond door verkoopster. Het omvat "een voorhuis, zijdcamer, achtercamer, kelder, bovenkamer en solderinge, bezwaert met zeventien stuivers acht penningen jaerlijxe grondpacht". Gerard Penterman is de belender ten westen en noorden, aan de laatste kant met "een mande muijr so [...] dees tegenwoordig is, dog boven op de solder is de huisinge met een houten schot gescheiden en so daer een muijr in plaetse wort gemaekt, sal mandelig sijn". De koopsom bedraagt 525 gulden. (Groot) consent wordt verleend op 11-03-1712.

14-12-1718

HCL ORA 3647 (ee-33); 163

Jacob Pijtters IJsmā, mr. metselaar, verkoopt op 14 dec. 1728 het hoekhuis Pijlsteeg-Grote Kerkstraat, dat dhr. Van den Brijl met zijn vrouw huurt voor 57 gulden per jaar aan Evert de Haes, mr. schoenmaker. De grondpacht bedraagt zeventien stuiver en acht penningen. De bepalingen met betrekking tot de noordelijkjke scheidsmuur zijn identiek aan die in de aktes hierboven. De koopprijs is 778 gulden. (Groot) consent wordt verleend op 29 maart 1719.

?-07-1746

HCL ORA 3653 (ee-39); 101

In juli 1746 verkopen Hoijte IJlst en zijn vrouw Aletta Nauta hun "schone en wel ter nering staende huisinge" op de hoek van de Pijlsteeg en Grote Kerkstraat, waar zij zelf woonden. Het omvat: "een schoon voorhuis, daarin en net afgeschoten kamertie, een gang nae achteren waarin een watersteen, een roijaale agterkamer, voorsien met haardsteede bedsteede sampt porseleijn-, klee- en tinnekasten en een spijskamertie. Een kelder, daarin een haardstede, sampt put en bak. Een moije bovenkamer voorsien met twee bedsteeden en twee kasjes, een solderinge over de gehele huisinge." De grondpacht bedraagt zeventien stuivers acht penningen aan het St. Anthony Gasthuis. Koper is Taeke van der Meer, deurwaarder van het Hof van Friesland en zijn vrouw Mettie Blom voor 826 gulden. (Groot) consent is verleend op 23 september 1746.

08-11-1753

HCL ORA 3655 (ee-41); 66

Op 14 dec. 1753 krijgt het echtpaar Harke van der Meer en Mettie Blom (groot) consent op de verkoop aan Cornelis Willems van der Zijl en diens vrouw Johanna Prins van hun huis in de Grote Kerkstraat op de hoek van de Pijlsteeg dat Roeloff Jans huurt. De koopprijs van deze "schone en wel ter nering staende huisinge" bedraagt 707 gulden. het koopcontract is op 8 nov. 1753 getekend.

25-11-1795

HCL ORA 3669 (ee-55); 1

Op bovenvermelde datum verkoopt Juliana Andrea, wed. van dr. Hendrik Frieswijck voor 840 gulden aan echtelieden en huurders Dirk Schuurhof en Antie Gerrits, "eene hechte huizinge" op de hoeke van de Grote Kerkstraat en Pijlsteeg westzijde. Elkan Isaac Levij -de belender ten westen - niaart het razione vicinitas op 16-12-1795.

27-10-1810

HCL ORA 3679 (ee-65); 54

Op 27 oktober 1810 krijgt Elkan Isak Levij, "coopman" in effecten (groot) consent op de verkoop van G136, koper is Gerrijt Roukes en bewoner Sibren van Dijk voor 64 gulden per jaar. De koopsom bedraagt 1025 gulden.

Tresoar toegangsnr. 26; inventarisnr. 78006; repertoirenr. 25 & 34 d.d. 14-03-1818

Op 27-04-1818 laten de erfgenamen van Gerrit Roukes het huis aan de Grote Kerkstraat G 136 finaal veilen, het wordt bewoond door Sibren van Dijk. Koper wordt het echtpaar Casper Graafstal (turfmeter) en Johanna van den Bogaard voor fl 1026.

Kadaster 1832 C 155

Eigenaar: Casper Graafstal

15-11-1841

Tresoar toegangsnr. 35-02; inventarisnr. 445 volgnr. 21

Op 15 november 1841 verkopen Janke Naap, wed. van Thijs Washington, en andere erven van Thijs Washington, onderhands hun huis Grote Kerkstraat G 136 (C 155). Koper wordt het departement Leeuwarden van de protestantsche Vereniging "Christelijk Hulpbetoon" voor fl 1400,00.³⁶

28-12-1842

Tresoar toegangsnr. 26; inventarisnr. 75036; repertoirenr. 132 en 5 d.d. 28-12-1842

(Zie ook Grote Kerkstraat 57)

Bij publieke verkoop op bovengenoemde datum verkoopt de stad Leeuwarden het gebouw G 137 (Kadastraal bekend C 156)³⁷ in twee delen, een aan de Grote Kerkstraat en een aan de Pijlsteeg. Het laatste omvat "een gang ter weerszijden waarvan de beide vertrekken waaruit dit huis bestaat, zijnde ten zuiden eene kamer met twee schuiframen aan de straat, vuurhaard met staande en liggende platen, twee bedsteden en een kast; ten noorden eene kamer met een schuifraam aan de

³⁶ Uit de titel van aankomst blijkt dat het echtpaar Washington-Naap het huis op 10 en 21 mei 1841 heeft gekocht. De transactie is ingeschreven ten hypotheekkantore op 15 juni 1841. In het notarieel archief ontbreekt deze akte; het archief van de hypotheekbewaarder is zo omvangrijk dat het zoeken naar deze akte erg veel tijd zou vergen, terwijl de informatiewaarde gering lijkt.

Blijkens de aankondiging van de veiling (o.a. Leeuwarder Courant 21-05-1841) is de bewoner Graafstal dit zal Casper Graafstal zijn die het in 14-03-1818 koopt en in 1832 als eigenaar wordt opgegeven.

³⁷ Hoewel het gebouw geen eigen kadastrale aanduiding en wijknummer heeft, wordt het wel als afzonderlijk pand gezien. Op de wijkkaarten van 1843 en die van 1878 heeft het deel aan de Pijlsteeg de aanduiding I 148a, resp. G 9.

straat alsmede een bergplaats met een gemetzelde aardappelbak. Voorts losse trap naar boven alwaar eene zolder.

Nota. De muur tusschen dit en het vorige perceel³⁸ blijft massaal terwijl de koper van dat pand verplicht is de daarin zich bevindende deur en couzijn daaruit te nemen en ten zijner kosten te laten dichtmetselen eene maand na de aanvaarding." Het huis wordt bewoond door Rignalda. Koper wordt Nanne Miedema, vleeshouwer in Leeuwarden, voor fl 991.

15-01-1863

HCL 263-A; 516

Het departement Leeuwarden van de protestantsche Vereniging onder de Zinspreuk "Christelijk Hulpbetoon" wordt eigenaar van Grote Kerkstraat 59 en Pijlsteeg 9.

29-11-1920

HCL 263-A; 516

Op 29 november 1920 worden Grote Kerkstraat 59 en Pijlsteeg 9, de belender ten noorden daarvan, provisioneel geveild. Verkoper is het Departement Leeuwarden van de protestantsche Vereniging onder de Zinspreuk "Christelijk Hulpbetoon". Grote Kerkstraat 59 wordt omschreven als "schoolgebouw op den hoek van de Grootte Kerkstraat en Pijlsteeg uitmakende een zuidelijk deel van ongeveer vijftientig centiare van het perceel sectie C nummer 1076 geheel groot een are vijftien centiare". De "woonhuizinge" Pijlsteeg nr. 9 omvat ongeveer dertig centiare van de eerder genoemde C 1076.³⁹ Kopers zijn verplicht de "deur tusschen beide perceelen binnen een maand na de aanvaarding [...] weg te nemen en de daardoor ontstane opening voor gezamenlijke rekening [te] moeten dichtmetselen. Bovendien moeten ze enkele roerende goederen overnemen. Op de finale veiling d.d. 13 december 1920 wordt de koopman Tjerk Gosliga, wonende te Huizum, eigenaar van beide panden voor resp. fl 7831,00 en fl 4007, 00.

01-04-1933

HCL 263-A; 516

De erfgenamen van Tjerk Gosliga verkopen op bovenvermelde datum provisioneel: "Perceel een: het café gekwoteerd nummer 59 aan de Grootte Kerkstraat te Leeuwarden op den hoek van de Pijlsteeg, uitmakende een zuidelijk gedeelte van ongeveer vijftientig centiare van het perceel kadastraal bekend gemeente Leeuwarden sectie C nummer 1076 geheel groot een are vijftien centiare" [...]

Perceel twee: Het woonhuis gekwoteerd nummer 1 aan de Pijlsteeg te Leeuwarden ten noorden van perceel een, uitmakend het resterend noordelijk gedeelte ter grootte van ongeveer dertig centiare" Beide percelen samen zijn verhuurd aan de caféhouder J. Th. Dekens.

Op de finale veiling d.d. 15-04-1932 worden beide percelen bij samenvoeging verkocht voor fl 6779, 00 aan dhr. W. Franconi als lasthebber van Stichting Sint Anthony Gasthuis.

³⁸ Grote Kerkstraat 57.

³⁹ Hier worden Grote Kerkstraat 59 en Pijlsteeg 9 dus met één kadastraal nummer aangeduid, C 1076.